

De impact van COVID-19 en de coronamaatregelen op alcohol-, tabak- en drugsgebruik onder uitgaanders

In het kort

- Deze factsheet beschrijft de resultaten van een (deel)onderzoek naar de invloed van COVID-19 in de eerste periode van de Nederlandse lockdown op het alcohol-, tabak- & drugsgebruik onder uitgaanders. In dit onderzoek werden 4460 respondenten geïncludeerd van 16 t/m 35 jaar die in het jaar voorafgaand aan de coronamaatregelen minimaal 1 keer een festival of club/discotheek hadden bezocht.
- De meest gebruikte middelen in het jaar voor het invoeren van de coronamaatregelen waren alcohol, tabak en cannabis. Deze middelen bleven tijdens de eerste weken van de lockdown de meest prevalentie middelen in de gehele steekproef (respectievelijk 92,4%, 43,3% en 32,5%).
- Er is voor elk middel een groep laatste-jaar-gebruikers die het middel ook heeft genomen in de eerste periode van de Nederlandse lockdown. Het gebruik van psychedelica zoals ketamine (52,4%) en 2C-B (45,9%) kwam tijdens de lockdown relatief vaker voor dan het gebruik van 'klassieke uitgaansdrugs' ecstasy (38,9%), cocaïne (42,1%) en amfetamine (27,1%).
- Het percentage respondenten dat ook tijdens de lockdown een middel gebruikte was hoger onder de groep respondenten die in het laatste jaar voor de lockdown frequent (maandelijks of vaker) gebruikte dan die niet-frequent gebruikte.
- Meer dan de helft van de alcoholdrinkers was minder frequent alcohol gaan drinken en/of had een kleinere hoeveelheid per keer gedronken in de eerste periode van de lockdown.
- Bijna de helft van alle cannabisgebruikers was op meer dagen cannabis gaan gebruiken.
- Ongeveer twee vijfde deel van de mensen die tijdens de lockdown psychedelische middelen (ketamine, LSD, 2C-B en truffels) hadden gebruikt, was frequenter gaan gebruiken.
- Voor de stimulerende middelen ecstasy, cocaïne en amfetamine gold dat ongeveer 40% minder vaak en eenzelfde deel even vaak gebruikte.
- Verveling speelde de grootste rol bij het frequenter en/of een grotere hoeveelheid per keer gebruiken van alcohol en drugs (respectievelijk voor 71,1% en 59,1%).
- Veruit de meest genoemde reden om minder frequent en/of een kleinere hoeveelheid alcohol en drugs te gebruiken was het niet uit (kunnen) gaan (respectievelijk 79,7% en 45,0%).
- De verkrijgbaarheid en prijs van illegale middelen lijkt volgens de meeste gebruikers niet te zijn veranderd door de gevolgen van COVID-19 in Nederland.
- Meer dan 70% van alle respondenten gaf aan behoefte te hebben aan ondersteuning als gevolg van de coronamaatregelen. Dit was met name op het gebied van sociaal contact, dagstructuur en -activiteiten en het omgaan met een negatieve stemming.
- De resultaten uit dit onderzoek zijn een momentopname geweest. De coronamaatregelen zijn na het eindigen van dit onderzoek meerdere keren aangepast. De impact daarvan is nog niet bekend. In september zal een vervolgmeting worden uitgevoerd waarin opnieuw het middelgebruik wordt uitgevraagd.

Over dit onderzoek

- Op 13 maart 2020 zijn in Nederland maatregelen ingevoerd om verspreiding van het SARS-CoV-2 virus (COVID-19 of 'coronavirus') terug te dringen. Deze omvatten naast het houden van fysieke afstand (1,5 meter), onder andere het sluiten van cafés, clubs, discotheken, restaurants en sport- en seksclubs, een verbod op bijeenkomsten van meer dan 100 mensen en op groepen van meer dan 3 mensen in het openbaar. Deze 'coronamaatregelen' hebben ervoor gezorgd dat het reguliere uitgaansleven stilgelegd moest worden.
- In deze factsheet worden de resultaten van een onderzoek naar de gevolgen van de maatregelen in de eerste periode van de lockdown op het gebruik van drugs, alcohol en tabak onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen beschreven. Daarnaast komen ook redenen om het gebruik aan te passen, veranderingen in de verkrijgbaarheid en prijzen van drugs, de gevolgen van het (tijdelijk) sluiten van drugstestservices en de behoefte aan ondersteuning aan bod. De gegevens zijn verzameld in het kader van het online Groot Uitgaansonderzoek 2020. Aan de vragenlijst voor dit onderzoek zijn extra vragen gerelateerd aan de coronamaatregelen toegevoegd.
- **De dataverzameling vond plaats tussen 28 april tot 19 mei 2020.** Hierdoor is informatie beschikbaar over veranderingen die zich voordeden zes tot negen weken na het invoeren van de eerste coronamaatregelen. Naar deze periode wordt in deze factsheet omwille van de leesbaarheid verwezen als 'de eerste periode van de lockdown' of 'de lockdown'. In werkelijkheid omvatte de lockdown in Nederland een langere periode (namelijk 13 maart tot 1 juni 2020).

Over de respondenten

- Voor dit onderzoek werden 4460 respondenten geïnccludeerd in de leeftijd van 16 tot en met 35 jaar die het jaar voorafgaand aan de lockdown minimaal 1 keer een festival of club/discotheek hadden bezocht.
 - Bijna twee keer zo veel vrouwen (63,8%) als mannen (36,2%) hebben de online vragenlijst afgerond en meer dan twee derde van de steekproef (69,1%) was hoog opgeleid¹.
 - De helft (50,3%) was tussen 20 en 24 jaar oud. Een kwart (25,8%) tussen 16 en 19 jaar oud.
- Het overige deel was 25 jaar of ouder, maar maximaal 35 jaar.
- Om vertekening van de resultaten door de oververtegenwoordiging van vrouwen te voorkómen, is besloten om een weegfactor toe te passen op de steekproef, die gelijk is aan de man/vrouw-ratio in de Nederlandse bevolking. Voor een beschrijving van de overwegingen bij het toepassen van de weegfactor zie Monshouwer et al., 2016.

¹ Om het opleidingsniveau te bepalen is voor respondenten tot 25 jaar gerekend met de hoogst gevolgde opleiding, vanaf en vanaf 25 jaar de hoogst voltooide opleiding. Hoog opgeleid = HBO, Universiteit; Middelbaar opgeleid: MBO niveau 3 en 4, HAVO, VWO; Laag opgeleid: MBO niveau 1 en 2, MAVO, VMBO, LBO/VBO, praktijkschool, speciaal onderwijs, basisschool.

Alcohol, tabak en cannabis meest gebruikte middelen vóór het invoeren van de coronamaatregelen

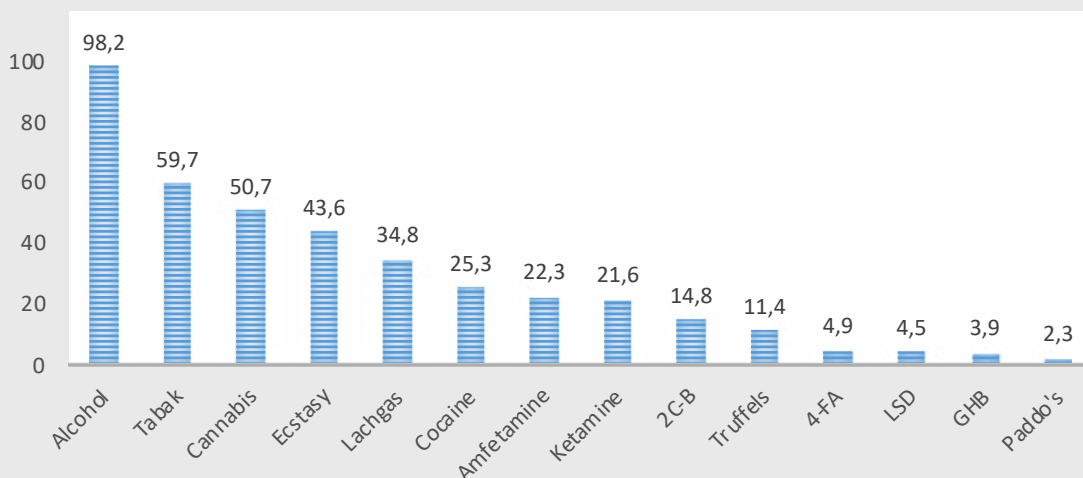
Aan de respondenten werd gevraagd om voor een lijst met middelen aan te geven of zij deze 'in het afgelopen jaar' hadden gebruikt of 'ooit, maar niet in het afgelopen jaar', of 'nooit'. Er werd expliciet aangegeven dat gedacht moest worden aan de periode vóór 13 maart 2020, de dag van het invoeren van de coronamaatregelen. Figuur 1 laat zien hoeveel procent van de respondenten het middel in het jaar voorafgaand aan de lockdown had gebruikt.

- Vrijwel iedereen (98,3%) had alcohol gedronken en 59,7% had in het jaar voorafgaand aan de maatregelen tabak gerookt. Daarna volgden cannabis (50,7%), ecstasy (43,6%) en lachgas (34,8%). Ketamine werd ook relatief vaak gebruikt: ruim een op de 5 uitgaanders (21,6%) had dit middel in het jaar voorafgaand aan de maatregelen gebruikt.
- Twee op de tien (19,2%) respondenten dronk alleen alcohol in het afgelopen jaar en geen enkel ander middel. Bijna zeven op de tien uitgaanders (69,5%) in dit onderzoek had ten minste één middel² anders dan alcohol of tabak gebruikt.

Frequentie van gebruik

- Ruim de helft (52,2%) van de respondenten dronk een paar keer per week alcohol en 6,5% dronk dagelijks.
- Van de rokers rookte 37,3% dagelijks tabak.
- Bijna de helft (45%) van de cannabisgebruikers nam cannabis maandelijks of vaker; 8% was een dagelijks gebruiker.
- Voor truffels, LSD en paddo's is de frequentie van gebruik niet uitgevraagd. Voor de overige drugs gold dat de meerderheid niet vaker dan één keer of een paar keer per jaar had gebruikt.

Figuur 1. Laatste-jaar-prevalentie voor het invoeren van de coronamaatregelen (%) van alcohol, tabak en drugs in de totale gewogen steekproef (n=4460).

2 Hieronder vallen: cannabis, ecstasy, lachgas, cocaïne, amfetamine, 4-FA, GHB, ketamine, 2C-B, LSD, paddo's en truffels. Vanwege de leesbaarheid worden deze middelen hierna 'drugs' genoemd. Daarmee wordt geen wettelijke status of schadelijkheid bedoeld.

Middelengebruik onder alle respondenten tijdens de lockdown

Aan de vragenlijst van Het Grote Uitgaansonderzoek zijn extra vragen toegevoegd met betrekking tot het middelengebruik in de periode vanaf het invoeren van de coronamaatregelen tot aan het moment van het invullen van de vragenlijst (een dag tussen 28 april tot 19 mei). Dit betreft dus per respondent een verschillende tijdsperiode variërend van minimaal 6 tot maximaal 9 weken.

- Een op de twintig respondenten (5,1%) had sinds het invoeren van de maatregelen geen een van de gevraagde middelen gebruikt, ook geen alcohol.
- Iets meer dan een derde (35,6%) gebruikte alleen alcohol en 14,0% gebruikte alcohol en tabak.
- Bijna de helft (45,5%) had ten minste (ook) één of meerdere drug(s) gebruikt; van deze groep had 96,5% ook alcohol gedronken en 63,9% had ook gerookt.
- Een klein percentage respondenten (1,8%, n=81) gaf aan een middel voor het eerst gebruikt te hebben. Het ging met name om cannabis (n=15), 2C-B (n=16) en truffels (n=13). Een ander deel (1,6%, n=70) had een middel wel ooit, maar niet meer in het afgelopen jaar voor de lockdown gebruikt, en gebruikte het nu weer tijdens de lockdown.

Tabel 1 geeft het percentage uitgaanders dat een bepaald middel heeft gebruikt tijdens de lockdown. Daarnaast is het percentage gebruikers in het jaar vóór invoering van de coronamaatregelen weergegeven. Deze percentages kunnen niet een-op-een vergeleken worden. Immers, de tijdsperiodes verschillen, namelijk het gebruik gedurende een aantal weken versus een heel jaar. Wel kunnen uitspraken gedaan worden over veranderingen in de volgorde van de middelen die het meest en het minst werden gebruikt.

- Alcohol, tabak en cannabis waren de meest gebruikte middelen in de eerste periode van de lockdown. Daarna volgden ecstasy, ketamine en cocaïne.
- Ketamine en 2C-B werden vaker gebruikt dan lachgas en amfetamine. In het laatste jaar voor de invoering van de maatregelen werden amfetamine en lachgas juist vaker gebruikt dan ketamine en 2C-B.
- 4-FA was het minst gebruikte middel in de periode van de coronamaatregelen.

Tabel 1. Gebruik van alcohol en drugs onder uitgaanders in het laatste jaar vóór de lockdown en in de periode vanaf 13 maart tot aan het invullen van de vragenlijst (N=4460).

Prevalentie van gebruik tijdens de lockdown ¹	%	Laatste-jaar-gebruik vóór de lockdown ²	%
Alcohol	92,4	Alcohol	98,2
Tabak	43,3	Tabak	59,7
Cannabis	32,5	Cannabis	50,7
Ecstasy	17,2	Ecstasy	43,6
Ketamine	11,6	Lachgas	34,8
Cocaïne	10,9	Cocaïne	25,3
2C-B	7,3	Amfetamine	22,3
Lachgas	6,2	Ketamine	21,6
Amfetamine	6,1	2C-B	14,8
Truffels	5,4	Truffels	11,4
LSD	2,4	4-FA	4,9
GHB	1,6	LSD	4,5
Paddo's	0,9	GHB	3,9
4-FA	0,6	Paddo's	2,3

1 Het gaat hier om het percentage respondenten dat in de periode tussen 13 maart en het invullen van de vragenlijst (een dag tussen 28 april tot en met 19 mei) tenminste 1 keer een bepaald middel heeft gebruikt.

2 Het gaat hier om het percentage respondenten dat in het jaar voorafgaand aan de coronamaatregelen tenminste 1 keer een bepaald middel heeft gebruikt.

Middelengebruik onder laatste-jaar-gebruikers tijdens de lockdown

De prevalentie kan ook berekend worden onder diegenen die reeds voor het invoeren van de maatregelen een middel in het afgelopen jaar hadden gebruikt (tabel 2). Met deze gegevens kunnen uitspraken gedaan worden over welke middelen in meer of mindere mate nog worden genomen door de laatste-jaar-gebruikers hiervan, terwijl er restricties in het sociale - en uitgaansleven zijn. Omdat er geen gegevens beschikbaar zijn over het gebruik in een vergelijkbare periode vóór de lockdown, is het niet mogelijk om op basis van deze percentages uitspraken te doen over toenames of afnames in gebruik. Bovendien geldt dat, afhankelijk van het middel, het gebruik ook vóór de lockdown voor de meeste respondenten al beperkt is tot een aantal keer per jaar (zie 'frequentie van gebruik'). Het is niet bekend of laatste-jaar-gebruikers die tijdens de lockdown niet hebben gebruikt dit bewust deden en/of actief (tijdelijk) gestopt zijn.

- Alcohol, tabak en cannabis waren de middelen die tijdens de lockdown het vaakst nog gebruikt waren door de laatste-jaar-gebruikers. Ook psychedelica werden relatief vaak (nog) gebruikt. Lachgas werd het minst vaak (nog) gebruikt (17,5%).
- Onder frequente gebruikers, die voor de coronamaatregelen maandelijks of vaker een middel gebruikten, nam 60% tot 90% van die groep het middel ook tijdens de coronamaatregelen (tabel 2a). Dit gold óók voor stimulantia, of partydrugs, middelen die juist vaak op festivals en in clubs worden gebruikt. De uitzondering was lachgas, wat door 34,8% nog werd gebruikt.
- Onder de minder frequente (minimaal één keer, maar minder dan maandelijks) gebruikers lagen de prevalenties lager, tussen de 13% en 44% (tabel 2b). 2C-B en ketamine werden door de niet-frequente gebruikers vaker nog genomen dan de stimulerende middelen ecstasy, cocaïne en amfetamine.

Tabel 2. Gebruik, frequentie van gebruik en hoeveelheid per keer van enkele middelen in de periode vanaf 13 maart onder laatste-jaar-gebruikers van het middel in de periode voor de coronamaatregelen.

	Prevalentie per middel		Frequentie van gebruik ⁴			Hoeveelheid per keer ⁴		
	Absoluut aantal ¹	Prevalentie gebruik ^{2,3} (%)	minder vaak (%)	even vaak (%)	vaker (%)	minder (%)	even veel (%)	meer (%)
Alcohol	4381	93,8	54,1	23,0	23,0	56,4	30,3	13,4
Tabak	2664	71,0	32,7	41,4	25,9	30,6	45,9	23,5
Cannabis	2263	62,1	15,9	38,6	45,5	15,5	53,5	31,1
Ketamine	965	52,4	24,8	40,6	34,6	18,9	60,0	21,1
LSD	199	47,4	10,5	47,7	41,8	9,0	71,6	19,4
2C-B	660	45,9	11,6	50,6	37,8	9,7	74,0	16,3
Truffels	507	43,8	7,1	56,4	36,5	9,3	69,8	20,9
Cocaine	1127	42,1	41,2	36,0	22,8	35,5	48,1	16,4
GHB	173	41,0	30,3	50,0	19,7	27,6	57,9	14,5
Ecstasy	1943	38,9	42,9	41,2	15,9	42,4	49,8	7,8
Paddo's ⁵	100	33,5	-	-	-	-	-	-
Amfetamine	995	27,1	43,0	35,1	21,9	40,3	46,6	13,2
Lachgas	1552	17,5	45,3	36,7	18,0	37,1	45,5	17,4

1 Absoluut aantal laatste-jaar-gebruikers in de periode voor de coronamaatregelen.

2 Prevalentie van gebruik in de periode vanaf 13 maart onder laatste-jaar-gebruikers van het middel in de periode voor de coronamaatregelen.

3 *Het is niet bekend of de laatste-jaar-gebruikers die een middel niet hadden gebruikt dit bewust deden ('gestopt' zijn).*

4 Berekend onder diegenen die ook tijdens de coronamaatregelen hadden gebruikt.

5 Het aantal respondenten dat het middel tijdens de lockdown heeft gebruikt is te laag om verdere analyses op uit te voeren.

Na invoering van de maatregelen worden middelen zowel vaker als minder vaak gebruikt

Als alle respondenten die tijdens de lockdown enig middel (alcohol, drugs, tabak) hebben gebruikt samen worden genomen, dan zijn er wat meer mensen die aangeven tenminste één middel minder vaak (66,3%) of minder vaak per keer (65,8%) te gebruiken, dan mensen die aangeven vaker (42,8%) of in grotere hoeveelheden (30,2%) te zijn gaan gebruiken. Het aandeel verschilt echter sterk per middel.

- Meer dan de helft van de alcoholdrinkers was naar eigen zeggen minder vaak en/of minder alcohol gaan drinken sinds de invoering van de maatregelen (tabel 2). Er was ook sprake van overlap: een groot deel van diegenen die minder vaak waren gaan drinken, dronken ook minder vaak per keer.
- Veranderingen in het gebruik van tabak liepen sterk uiteen. Het grootste deel van de rokers van tabak bleef even vaak en even vaak roken,

maar ook ging een derde minder vaak en/of minder vaak roken en een op de vier ging vaker en/of meer roken.

- Bijna de helft van alle cannabisgebruikers was vaker cannabis gaan gebruiken. Bijna 60% van diegenen die vaker cannabis waren gaan gebruiken, gebruikten ook meer per keer. Meer informatie over cannabisgebruik tijdens de lockdown is te vinden in de factsheet 'De impact van COVID-19 en de coronamaatregelen op cannabisgebruik' (Vercoulen et al., 2020)
- Ongeveer twee vijfde deel van de mensen die tijdens de lockdown psychedelische middelen (ketamine, LSD, 2C-B en truffels) hadden gebruikt, was frequenter gaan gebruiken.
- Voor de stimulerende middelen ecstasy, cocaïne en amfetamine gold juist dat ongeveer 40% minder vaak en eenzelfde deel even vaak gebruikte.

Tabel 2a. Gebruik van alcohol, tabak en drugs in de periode vanaf 13 maart onder frequente¹ laatste-jaar-gebruikers van het middel in de periode voor de lockdown.

	Absoluut aantal ³	Prevalentie gebruik (%)
Alcohol	4252	95,3
Tabak	1805	91,0
Cannabis	1019	90,1
Ketamine	257	82,9
Cocaïne	348	77,1
Ecstasy	373	62,8
Amfetamine	236	62
Lachgas	296	34,8
4-FA ⁵	-	-
GHB ⁵	-	-
2C-B ⁵	-	-

Tabel 2b. Gebruik van alcohol, tabak en drugs in de periode vanaf 13 maart onder niet frequente² laatste-jaar-gebruikers van het middel in de periode voor de lockdown.

	Absoluut aantal ⁴	Prevalentie gebruik (%)
2C-B	624	44,1
Alcohol	129	41,8
Ketamine	708	41,3
Cannabis	1244	39,1
Ecstasy	1570	33,2
Tabak	859	28,9
Cocaïne	779	26,5
GHB	132	25,9
Amfetamine	759	16,3
Lachgas	1257	13,4
4-FA	198	8,8

1 Maandelijks of vaker.

2 Minimaal een keer, maar minder dan maandelijks.

3 Totaal aantal frequente laatste-jaar-gebruikers.

4 Totaal aantal niet-frequente laatste-jaar-gebruikers.

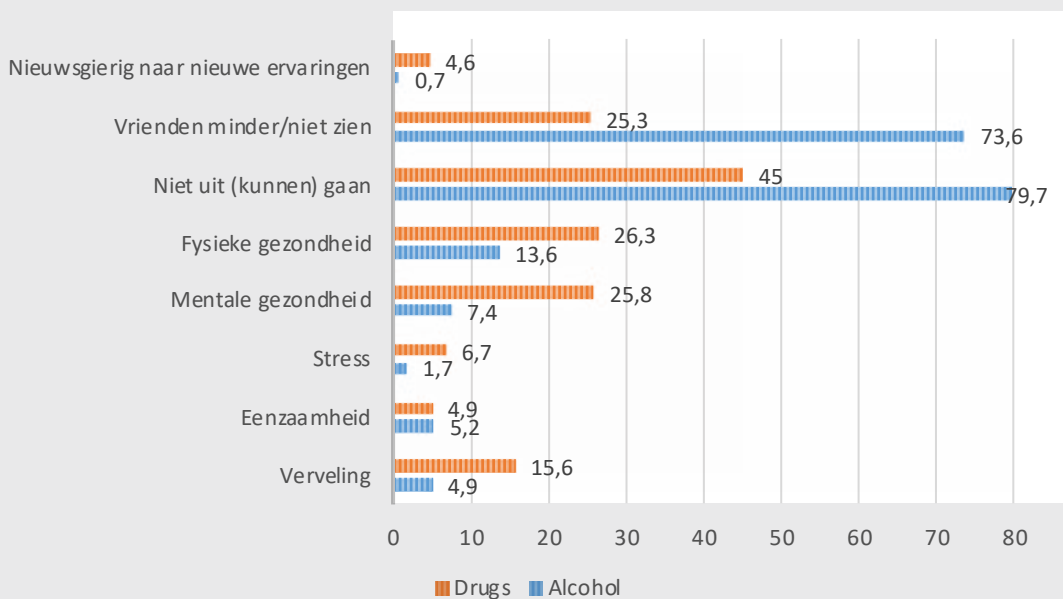
5 Aantal respondenten dat het middel frequent gebruikt is te laag om prevalenties te weergeven.

Beperkingen in het sociale – en uitgaansleven zijn belangrijkste redenen om minder te gebruiken, maar er zijn verschillen tussen alcohol en drugs

Aan de groep respondenten die een verandering in frequentie en/of hoeveelheid van gebruik van alcohol of drugs aangaf, werd een aantal redenen voor de verandering in het gebruik voorgelegd (dit is niet specifiek per middel uitgevraagd, zie voetnoot onder figuur 3 en 4). In figuur 3 en 4 wordt getoond welke redenen de respondenten opgegeven hebben. Er zijn verschillen tussen redenen voor het minder gebruiken van drugs in vergelijking met alcohol.

- Veruit de meest (79,7%) genoemde reden om minder vaak of minder veel alcohol te gaan gebruiken is het niet uit (kunnen) gaan, op de voet gevolgd door het minder zien van vrienden (73,6%). Voor een grote groep uitgaanders lijkt het gebruik van alcohol dus veelal gebonden aan een sociale bijeenkomst en/of een uitgaanssetting.
- Onder gebruikers van drugs die minder vaak of minder veel zijn gaan gebruiken worden uiteenlopende redenen opgegeven, maar ook in deze groep is niet uit kunnen gaan de meest genoemde reden (45%).
- Opvallend is dat een kwart van de respondenten die minder vaak of veel drugs is gaan gebruiken de mentale gezondheid en de fysieke gezondheid als reden noemt. Dit zou kunnen betekenen dat er een groep gebruikers van drugs is die vanwege de coronacrisis bewust zijn of haar gebruik aanpast. Voor alcohol spelen deze redenen minder een rol.

Figuur 2. Redenen om minder vaak en/of minder veel alcohol¹ of drugs² te gebruiken.

Weergeven als percentage respondenten dat een bepaalde reden heeft opgegeven. Een respondent kon meerdere redenen opgeven.

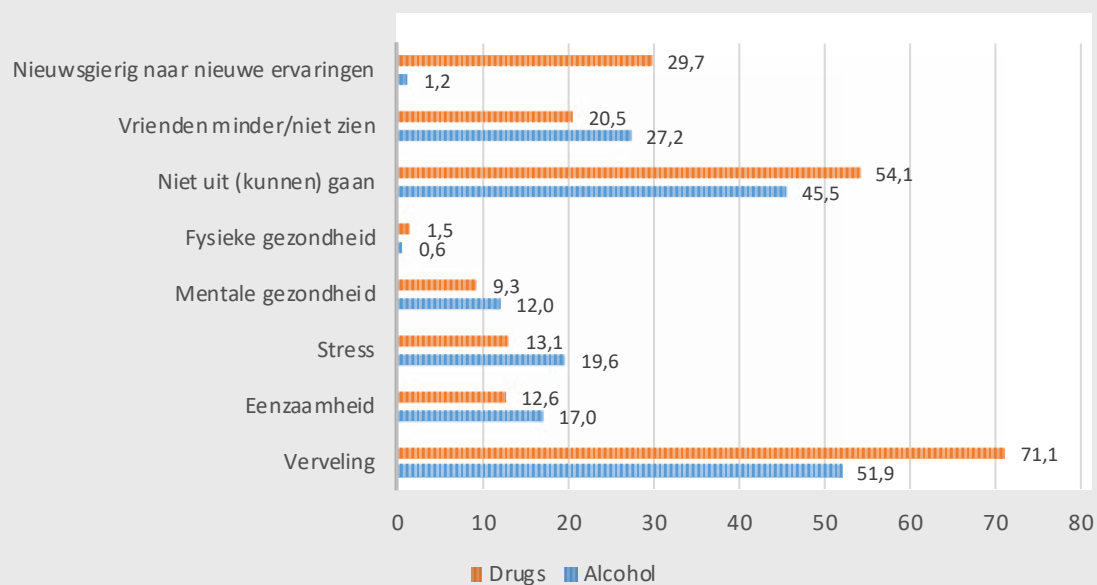
- 1 De redenen om minder vaak of minder alcohol te gebruiken zijn berekend onder diegenen die in de periode vanaf de invoering van de maatregelen alleen minder vaak en/of minder alcohol gebruikten, en geen enkel ander middel (zie 2) hebben gebruikt.
- 2 Berekend onder de respondenten die even vaak en even veel alcohol hebben gebruikt, maar een van de volgende middelen minder vaak en/of minder veel hebben gebruikt: ecstasy, cannabis lachgas, 4-FA, cocaïne, amfetamine, GHB, 2C-B, ketamine, LSD, paddo's of truffels.

Wegvallen van de mogelijkheid om uit te gaan is ook een reden om vaker of meer te gebruiken

- De redenen om vaker te gebruiken komen voor alcohol en drugs grotendeels overeen, behalve voor de reden 'nieuwsgierig zijn naar nieuwe ervaringen'. Bijna een derde van de respondenten die vaker of meer drugs is gaan gebruiken gaf deze reden op.
 - Verveling lijkt de grootste rol te spelen voor het vaker of meer gebruiken van drugs en alcohol.
- Deze reden zou een samenhang kunnen hebben met niet uit kunnen gaan.
- Vaker gebruiken vanwege stress, eenzaamheid of voor de mentale gezondheid speelt voor ongeveer 10% tot 20% van de uitgaanders die vaker of meer gebruiken een rol.

Figuur 3. Redenen om vaker of meer alcohol¹ of drugs² te gebruiken.

Weergegeven als percentage respondenten dat een bepaalde reden heeft opgegeven. Een respondent kon meerdere redenen opgeven.

- 1 De redenen om vaker of meer alcohol te gebruiken zijn berekend onder diegenen die in de periode vanaf de invoering van de maatregelen alleen vaker en/of meer alcohol, en geen enkel ander middel (zie 2) hebben gebruikt.
- 2 Berekend onder de respondenten die even vaak en even veel alcohol hebben gebruikt, maar een van de volgende middelen vaker en/of meer hebben gebruikt: ecstasy, cannabis lachgas, 4fa, cocaïne, amfetamine, GHB, 2cb, ketamine, LSD, paddo's of truffels.

De verkrijgbaarheid en prijs van illegale middelen lijken volgens gebruikers niet te zijn veranderd door de gevolgen van COVID-19 in Nederland

De internationale handel, het vliegverkeer en een groot deel van het openbare leven zijn (tijdelijk) vrijwel stil komen te liggen vanwege de coronacrisis. Dit kan gevolgen hebben voor de beschikbaarheid, de aanvoer en de productie van drugs, maar de mate en snelheid waarin dat gebeurt hangt af van veel factoren en kan per middel en land verschillen (EMCDDA & Europol, 2020).

Van enkele middelen is aan gebruikers (die ook na de invoering van de maatregelen een middel nog hadden genomen) gevraagd of zij ervaren dat de verkrijgbaarheid en de prijs zijn veranderd onder invloed van COVID-19.

- Voor zowel wiet en hasj (die verkrijgbaar zijn bij de coffeeshop maar ook illegaal), als ecstasy, cocaïne en ketamine (middelen die alleen illegaal verkrijgbaar zijn), lijkt de verkrijgbaarheid en de prijs in de eerste periode van de lockdown niet of nauwelijks veranderd.
- Bij elk middel is er ook een (kleine) groep die aangeeft dat het middel makkelijker of moeilijker verkrijgbaar is geworden, of goedkoper of duurder is geworden. Dit zou te maken kunnen hebben met bijvoorbeeld een verandering van aankoopplaats.

Tabel 3. Verrijgbaarheid van enkele drugs (onder degenen die deze tijdens corona hebben gebruikt).

	n	Weet niet ¹ (%)	n (resterend)	Makkelijker (%)	Hetzelfde (%)	Moeilijker (%)
Wiet	1422	10,7	1270	3,2	93,4	3,4
Hasj	1422	14,7	1270	2,4	94,0	3,6
Ecstasy	757	15,3	641	2,0	92,4	5,5
Cocaïne	467	10,5	426	4,6	91,4	4,0
Ketamine	508	12,6	444	3,1	89,3	7,6
Psychedelica	331	15,1	281	3,2	92,0	4,9

N= aantal respondenten.

¹ Respondenten hadden de mogelijkheid om aan te geven het niet te weten terwijl ze wel hadden gebruikt, bijvoorbeeld omdat zij nog voldoende voorraad hadden van een middel of het van vrienden hebben gekregen.

Tabel 4. Prijs van enkele drugs (onder degenen die deze tijdens corona hebben gebruikt).

	n	Weet niet ¹ (%)	n (resterend)	Goedkoper (%)	Hetzelfde (%)	Duurder (%)
Wiet	1422	39,6	858	1,6	88,8	9,5
Hasj	1422	43,2	808	1,5	89,8	8,7
Ecstasy	757	33,2	506	3,6	91,6	4,8
Cocaïne	467	22,9	367	5,9	89,6	4,5
Ketamine	508	30,2	355	3,4	90,7	5,9
Psychedelica	331	34,4	217	1,6	92,1	6,3

N= aantal respondenten.

¹ Respondenten hadden de mogelijkheid om aan te geven het niet te weten terwijl ze wel hadden gebruikt, bijvoorbeeld omdat zij nog voldoende voorraad hadden van een middel of het van vrienden hebben gekregen.

Sluiten van drugstestservices was voor velen geen reden om gebruik aan te passen

Door het invoeren van de maatregelen moesten de drugstestservices tijdelijk de deuren sluiten (zie: <https://www.trimbos.nl/kennis/corona/drugs-en-corona/drugsmarkt-en-corona>; Trimbos-instituut, 2020). Na enkele weken mochten alle testlocaties weer open, maar kon men alleen langskomen om een monster in te leveren op afspraak. Aan de respondenten die zowel in het laatste jaar als na het invoeren van coronamaatregelen een middel hadden gebruikt dat getest kan worden bij de drugstestservices, werd gevraagd of het sluiten, en later alleen op afspraak openstellen van de testlocaties, invloed heeft gehad op hun gebruik.

Een derde (30,3%) van de deelnemers die vóór de maatregelen een middel hadden gebruikt dat getest kan worden, maakte wel eens gebruik van de drugstestservices.

- Het merendeel (79,6%) van deze respondenten gaf aan dat het sluiten van de testservice geen invloed heeft gehad op zijn of haar gebruik.
- Ongeveer een op de zes (15,9%) gebruikte alleen nog maar middelen die al getest waren bij een testservice.
- Een kleine groep respondenten heeft door het sluiten van de testservices geen drugs meer gebruikt (2,9%) of heeft gewacht tot er weer op afspraak getest kon worden (1,5%).

Uitgaanders hebben behoefte aan ondersteuning op meerdere gebieden

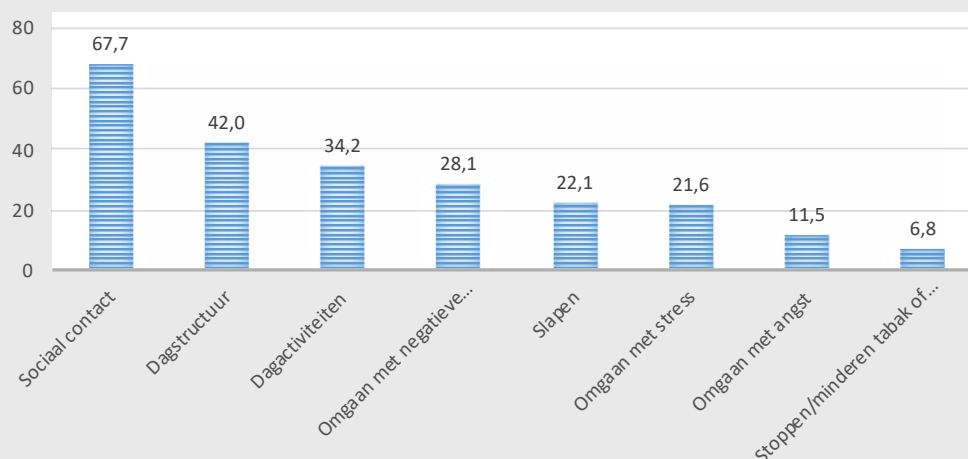
De pandemie en de daaruit volgende maatregelen hebben grote impact op de mentale gezondheid van mensen van alle leeftijdsgroepen (Brooks et al., 2020; Pfefferbaum & North, 2020; RIVM, 2020), zo ook op de uitgaanders uit dit uitgaansonderzoek. Bijna negen op de tien uitgaanders (89,2%) voelde zich soms of vaak geïsoleerd tijdens de eerste weken van de lockdown. Van alle uitgaanders in dit onderzoek heeft 71,2% aangegeven om behoefte te hebben aan ondersteuning.

- Een derde (30,1%) van de respondenten die aangaf een ondersteuningsbehoefte te hebben, had behoefte aan ondersteuning op één gebied en 27,7% gaf twee gebieden aan. De overige respondenten (42,2%) wilden op drie of meer

gebieden ondersteuning.

- Ondersteuning bij sociale contacten werd door meer dan twee derde deel (67,7%) van de mensen die een ondersteuningsbehoefte hadden aangevinkt (figuur 4).
- Voor problemen die te maken hebben met dagstructuur en -activiteiten wilde respectievelijk 42,0% en 34,2% ondersteuning.
- Ongeveer dertig procent gaf aan een negatieve stemming te hebben en daarbij ondersteuning te willen krijgen.
- Een op de vijf tot een op de tien respondenten noemde behoefte aan ondersteuning bij problemen met slapen, stress en angst.

Figuur 4. Ondersteuningsbehoefte onder de respondenten die aangaven op een of meerdere gebieden behoefte te hebben aan ondersteuning (n=3143).

Weergegeven als percentage van het aandeel deelnemers dat aangaf behoefte te hebben aan ondersteuning. Respondenten konden meerdere antwoorden kiezen.

Beschouwing

In de steekproef van het grote uitgaansonderzoek zijn uitgaanders geïnccludeerd tussen de 16 en 35 jaar die minimaal een keer per jaar een club of een festival hebben bezocht. Met uitzondering van alcohol werden de meeste middelen vóór het invoeren van de coronamaatregelen overwegend één keer, of een aantal keer per jaar gebruikt. Toch was er voor elke drug ook een groep die frequent, dus maandelijks of vaker, gebruikte.

- Primair is de dynamiek beschreven onder uitgaanders die reeds ervaring hebben met een bepaald middel. Een klein percentage van de respondenten gaf aan een middel voor het eerst gebruikt te hebben.
- In de periode van het afnemen van de vragenlijst (6 tot 9 weken na het invoeren van de maatregelen tegen het coronavirus op 13 maart 2020) is er voor elk middel een groep laatste-jaar-gebruikers die het middel ook heeft genomen terwijl uitgaan naar de reguliere uitgaansgelegenheden niet mogelijk was. Voor frequente gebruikers geldt dat zij vaker dan incidentele gebruikers een middel ook tijdens de lockdown gebruikten.
- De cijfers geven een gevarieerd beeld. Er zijn gebruikers die minder vaak of minder veel hebben gebruikt, maar evenzeer zijn er mensen die vaker of meer zijn gaan gebruiken. Dit verschilt sterk per middel.

- In de eerste fase van de lockdown zien we dat vooral gebruikers van alcohol, tabak en cannabis zijn blijven gebruiken, maar de patronen van gebruik vertonen een forse dynamiek: de helft van de alcoholdrinkers geeft aan wel minder vaak of minder veel alcohol te drinken dan dat zij eerst deden. Onder de laatste jaar cannabisgebruikers geeft bijna de helft aan vaker cannabis te zijn gaan gebruiken.
- Het gebruik van psychedelica zoals ketamine en 2C-B lijkt tijdens de lockdown relatief vaker voor te komen dan het gebruik van de 'klassieke' stimulantia zoals ecstasy, cocaïne en amfetamine. Dit heeft mogelijk te maken met de context waarin deze middelen normaliter gebruikt worden: middelen met psychedelische eigenschappen staan erom bekend dat zij relatief vaak thuis worden gebruikt, terwijl het gebruik van stimulantia vaak gebonden is aan een uitgaanssetting (zoals een club of festival). Het aandeel gebruikers van stimulantia dat aangeeft minder vaak te zijn gaan gebruiken tijdens de lockdown is dan ook relatief hoog.

De reacties op de coronamaatregelen verschillen sterk tussen respondenten

- Voor de een is het wegvallen van het uitgaansleven een reden om vaker drugs te gaan gebruiken of te gaan experimenteren met nieuwe of andere middelen. Voor de ander is het gebruik van alcohol en drugs vanwege het wegvallen van de mogelijkheid om uit te gaan juist een reden geweest om (even) niet of minder te gebruiken.
- Ook is er een groep die zijn of haar gebruik heeft geminderd vanwege de mentale en de fysieke gezondheid, wellicht om een zo optimaal mogelijke gezondheid te hebben voor als het coronavirus mocht 'toeslaan'.
- Meer of vaker gebruiken hoeft niet direct zorgelijk te zijn. Het is echter belangrijk om ervoor te zorgen dat zich geen ongezond gebruikspatroon ontwikkelt. De ingrediënten hiervoor zijn wel aanwezig tijdens deze pandemie. Dat blijkt onder andere uit de groep gebruikers die meer is gaan gebruiken vanwege stress, eenzaamheid en mentale problemen. Deze groep is mogelijk kwetsbaar voor problemen op de langere termijn en behoeft aandacht.
- Het belang van het monitoren van deze groep jongvolwassen uitgaanders wordt benadrukt door het hoge percentage respondenten dat aangeeft zich geïsoleerd te voelen en een ondersteuningsbehoefte te hebben, op het gebied van sociaal contact, dagstructuur en – activiteiten of het omgaan met een negatieve stemming.

Kanttekeningen

- In onderzoek waarbij deelnemers gericht worden geworven via sociale media kan door 'zelfselectie' een vertekening van de resultaten optreden. Zo is een groot deel van de deelnemers aan dit onderzoek hoogopgeleid. Onbekend is of de uitkomsten anders zijn onder lager opgeleiden en de resultaten moeten daarom met die beperking worden beschouwd.
- De situatie verandert snel, zowel ten aanzien van de maatregelen als de verspreiding van COVID-19. Zo zijn op 1 juni de maatregelen versoepeld en ging de horeca onder voorwaarden weer open. Ook zijn er tal van berichten over alternatieve uitgaanslocaties en illegale feesten. Het is belangrijk om vinger aan de pols te houden om na te gaan of deze een impact hebben op het middelengebruik en de risico's die daarmee samenhangen.

Methode

Dit onderzoek is getoetst en goedgekeurd door de ethische commissie van het Trimbos en voldoet aan de richtlijnen en standaarden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Werving

De vragenlijst is doelgericht verspreid via betaalde advertenties op sociale mediakanalen. Daarnaast is de link naar de vragenlijst gepubliceerd op verschillende sites zoals de Trimbos facebookpagina, drugsnuitgaan.nl en drugsinfo.nl. Uitgaanders konden deelnemen aan het onderzoek van 28 april tot en met 19 mei 2020, ongeveer 6 tot 9 weken na de invoer van de eerste coronamaatregelen (medio maart).

Vragenlijst

Op de introductiepagina van de online vragenlijst werd het doel van het onderzoek uitgelegd en hoe er met de (persoons)gegevens wordt omgegaan. Nadat deelnemers expliciet toestemming hadden gegeven om mee te doen aan het onderzoek werd in de vragenlijst gevraagd naar demografische gegevens (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau) en uitgaansgedrag. Daarna naar het gebruik van alcohol, tabak en drugs vóór invoer van de lockdown (frequentie, hoeveelheid) en het gebruik na invoer van de lockdown (frequentie, hoeveelheid, motieven voor verandering gebruik). Vervolgens werd de deelnemers gevraagd of zij veranderingen in de verkrijgbaarheid en de prijs van enkele drugs

ervaren sinds de invoer van de maatregelen en of het sluiten van de drugstestservice invloed heeft gehad op hun gebruik van drugs. Als laatste werd gevraagd naar de invloed van de lockdown op de mentale gezondheid (gevoel van isolatie, ondersteuningsbehoefte).

Respons

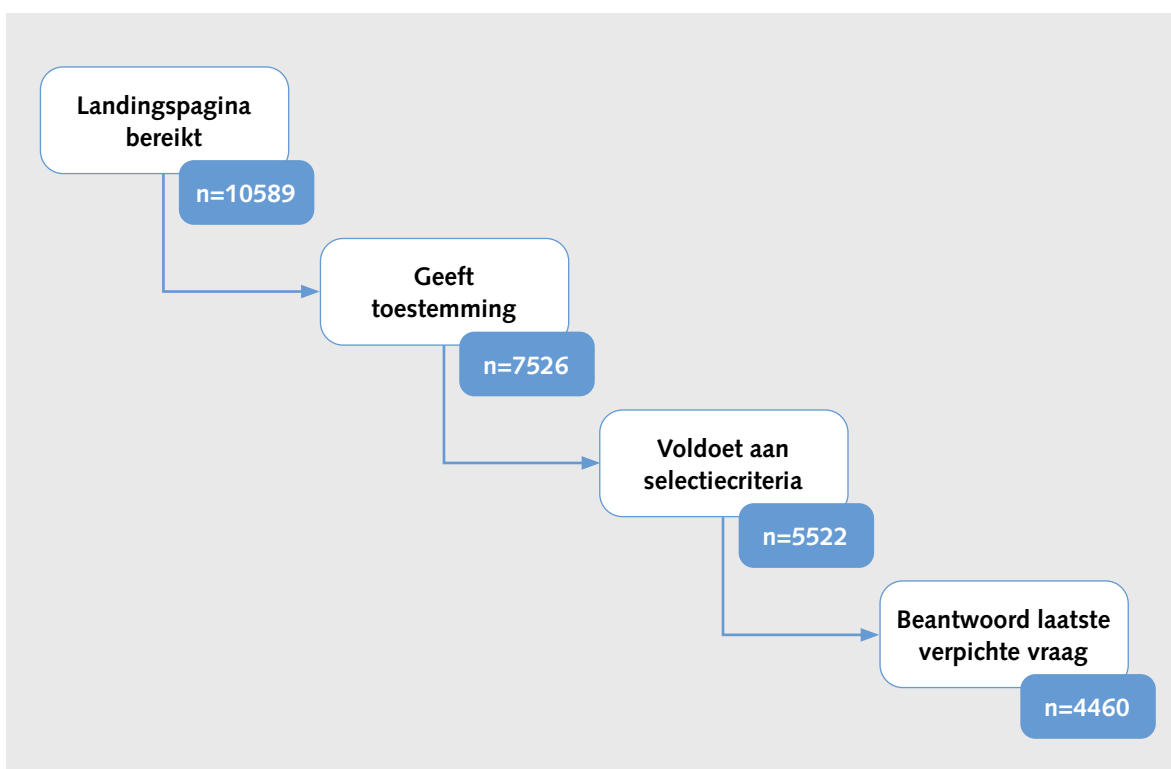
In totaal hebben 10589 respondenten de landingspagina van de vragenlijst bereikt. De uiteindelijke steekproef bestond uit 4460 respondenten. In figuur 6 is een stroomdiagram voor de bepaling van de steekproef weergegeven. Respondenten werden uitgesloten van de analyses op basis van de volgende kenmerken:

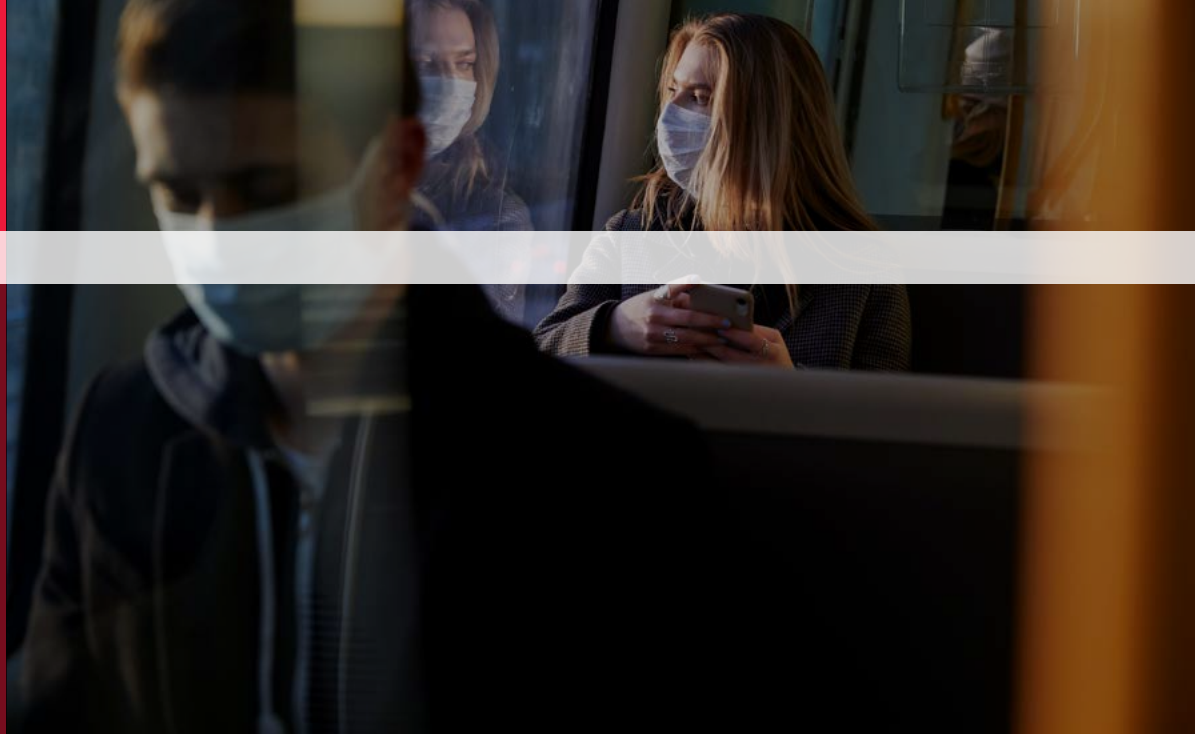
- De respondent geeft geen toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens door het Trimbos-instituut (n=3063)
- De respondent voldoet niet aan de selectiecriteria (is tussen 16 en 35 jaar oud; ging minimaal 1 keer per jaar naar een club of een festival) (n=2004)
- De respondent sloot de vragenlijst voordat de laatste verplichte vraag was beantwoord (n=1062)

Statistische analyses

De analyses in dit onderzoek zijn beschrijvend en uitgevoerd met SPSS versie 25.

Literatuur

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395, 912–920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8).

EMCDDA & Europol (2020). EU Drug Markets: Impact of COVID-19. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Monshouwer, K., Van der Pol, P., Drost, Y. C., & Van Laar, M. W. (2016). *Het Grote Uitgaansonderzoek 2016: Uitgaanspatronen, middelengebruik en preventieve maatregelen onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Pfefferbaum, M. D., & North, C. S. (2020). Mental Health and the Covid-19 Pandemic. *N Engl J Med*, 383, 510–512.

RIVM. (2020). Onderzoek gedragsmaatregelen en welbevinden. Opgehaald op 22 mei 2020, van <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/welbevinden-en-leefstijl>.

Trimbos-instituut. (2020). Effecten van de coronacrisis op de drugsmarkt. Opgehaald op 31 augustus 2020, van <https://www.trimbos.nl/kennis/corona/drugs-en-corona/drugsmarkt-en-corona>.

Vercoulen, E., Van Miltenburg, C., Rigter, S., & Van Laar, M. (2020). *Factsheet: De invloed van COVID-19 en de coronamaatregelen op cannabisgebruik*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

Financiering

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport (VWS).

Auteurs

Charlotte van Miltenburg,
Margriet van Laar
Ruben van Beek

Met medewerking van

Karin Monshouwer
Wouter den Hollander
Matthijs Blankers

Vormgeving

Canon Nederland N.V.

Foto's

[istockphoto.com](https://www.istockphoto.com) en [gettyimages.nl](https://www.gettyimages.nl)

Bestelinformatie

Deze factsheet is gratis te downloaden
via www.trimbos.nl.

Artikelnummer: AF1813

Copyrights Trimbos-instituut

Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden veelevoudigd
of openbaar gemaakt, in enige vorm
op enige wijze, zonder voorafgaande
toestemming van het Trimbos-instituut.